

Tóth Nikolett Ágnes

A SPORTJOG, MINT SAJÁTOS SZAKJOG

PhD értekezés tézisei

Miskolc

2014.

I. A kutatás tárgya, a kutatási feladat

Elsődleges célom, hogy bemutassam a sportjog létjogosultságát megalapozó elméleteket, történeti, közjogi, valamint magánjogi vonatkozásait. Az értekezés kiemelt kutatási tárgya a sportszerződések elsősorban magánjogi jogszabályi háttere, összhangban a Sporttörvénnyel, a Munka Törvénykönyvével és a Polgári Törvénykönyvvel.

Magyarországon megközelítőleg két évtizedes múltja van a „látványsport” elnevezésnek. Ebből nőtte ki magát a jelen hatályos joggyakorlatban már teljesen elfogadott látvány csapatsport elnevezés. A látvány-csapatsportágak¹ körébe jelenleg öt sportág tartozik: a labdarúgás, a kézilabda, a vízilabda, a kosárlabda és a jégkorong. Azokat a sporteseményeket, amelyeken ezen csapatsportágak szerepelnek, köztudomású, hogy nagyobb nézettségi mutatók jellemzik, mint az egyéb sportágakét, így gazdasági jelentőségénél fogva is érdemes erre a területre jogi szempontból is nagyobb figyelmet fordítani. Mivel a korábban felsorolt csapatsportágak közül hazánkban és a világon is a labdarúgás a legnépszerűbb, így erre helyeztem a legnagyobb hangsúlyt, amikor a látvány-sportágainkhoz kapcsolódó sportszerződéseket vizsgáltam a gyakorlatban.

A rendszerváltás környékén hazánkban is egyértelműen gazdasági értékévé vált a sport; megjelentek a szponzorok (szponzorációs szerződések), árucikké vált nem csak a sport, hanem a sportoló – helyesebben az ő játékjoga – is a „jogügyletek” tárgya lett. A területnek komoly telekommunikációs, azon belül reklámhordozó vonatkozása is van, ami bizonyos értelemben az idegenforgalmi funkcióját is erősíti a sportnak. Az ún. „merchandising” pedig sosem látott mértékű gazdasági befolyásra tett szert.

¹ A fogalmat az 1996. évi LXXXI. törvénybe (a társasági adóról és osztalék adóról) a 2011. évi LXXXII. törvény 2. §-a iktatta be. (Hatályos: 2011. VII. 1-től). Definícióként, jogszabályi környezetben ekkor jelenik meg először ez az elnevezés.

A sport történetileg is az ún. önszabályozás elsődleges tárgya, a sport különböző „szakmai” testületei, a sportszövetségek fejlesztették e területet normáit. A globalizáció terén nélkülözhetetlen a harmonizációs normaalkotás, és a fejlett világban komoly szerepet kap a diszkriminációmentesség és a személyiségvédelem területe is. A jogállami alapelvek nem csak az államra, a közhatalomra vonatkoznak, (ezek közjogi jellegűek). A sportszövetségek, sportegyesületek jogi személyek, a sportoló természetes személyek, védi őket a privátautonómia és az ebből levezethető jogügyleti elv (a szerződés szabadság).

A XX. század utolsó harmadában az élsporthoz fűződő óriási jövedelmek a „fair play”-t a sport minden területén háttérbe szorították. A sporteredményesség és a többi sportolóval való barátság, szolidaritás okszerűen ütközik egymással; a versenyzők egymás közti konkurenciaharca felszínre hozta a jogellenes doppingolás kérdését, az esélyegyenlőség hiányának problematikáját. A nemzetközi sportrendezvények népek közti korrekt, lehetőség szerint baráti kapcsolat elmélyítésére irányuló eredeti rendeltetését egyre nehezebben lehet összeegyeztetni a látványsportok hihetetlenül nagy gazdasági szerepével.

Az a tény, hogy napjainkra a sport jelentős része az üzleti élet alkotóelemévé vált, több tényező együttes következménye:

- a tömeges szabadidősportot a fejlett (magas jövedelmű) országokban ki kell szolgálni lehetőleg „luxus” szintű sportöltözettel, sportszerrel, sportlétesítményekkel; ennek keretében folyik a sporteszközök tömeggyártása és értékesítése, hiszen tömegfogyasztás alakul ki;
- a hivatásos sport és hivatásos bajnokság az élsport alapvető tényezőjévé válik, a felfokozott sportteljesítmények elérésére megélhetést nyújtó jövedelem és erre fordítandó képzési- és munkaidő hiányában a sportoló képtelen.

Az értekezés elsődlegesen vizsgált területei, szerkezete tehát:

- az első fejezetben a sport szerepét kívánom bemutatni, kiemelve témám szempontjából a három legjelentősebb aspektusát, a sport célját, a társadalmi jelentőségét, valamint gazdasági szerepét,
- a második fejezetben a sportjog közjogi vonatkozásai kapnak szerepet, mint a sportigazgatás közhatalmi és civil szervezeti rendszere, jogforrásai, a jogforrások közé illesztendő szabályzatai;
- míg végül a harmadik, fő tartalmi egység a sportjog legmarkánsabb magánjogi vetületeit kívánom bemutatni.

Az értekezésemet a forráslista zárja. A forrásokat elkülönítetten sorolom fel (szakirodalmi könyv, tanulmány, internetes forrás, felhasznált eseti döntés), de ezek mellett sajtóközlemények és vélemények használatát is helyénvalónak láttam.

II. A kutatás módszerei

Látható, hogy az értekezés témája a jogtudományon túlterjedően, és a jogtudományon belül is interdiszciplináris jellegű. A társadalom-szociológiai elemek mellett nevelési, rendészeti (államigazgatási), egészségügyi, és a közgazdasági vonatkozások is számottevőek, a jogi elemeken belül az egyes magánjogi (munkajogi, szerződési, személyiségvédelmi, versenyjogi stb.) és a közjogi (ezen belül költségvetési, önkormányzati, de akár büntetőjogi) elemek is nagy jelentőséggel bírnak.

Az elemzésben döntő többséget élvez az ún. „de lege lata” hatályos joganyag bemutatása, melyek közül a Sporttörvény, valamint a sportszerződések mögöttes joganyagaként az új Polgári Törvénykönyv (2013. évi V. törvény) és az új Munka Törvénykönyve (a 2012. évi II. törvény) is vizsgálódás középpontjában került, ám „frissességük” miatt a feldolgozás további kiegészítésre, elemzésre szorul.

Egyes részkérdések tekintetében a nemzetközi egybevetés megkerülhetetlen. A sport világjelenség, a globalizáció egyik mintaterülete, így az összehasonlító jogtudomány módszereit is törekszem alkalmazni, főként az uniós, esetlegesen az egyes tagállamok nemzeti szabályait kísérel meg bemutatni.

A téma részletes bemutatása kapcsán nem nélkülözhető az érintett területek esetjogára történő hivatkozás.

III. Az értekezés tartalma.

A fő kérdésem az volt, hogy jogág-e a sportjog, avagy „csupán” egy sajátos szakjog?

1. A sportjog törvényi szintű szabályozásának léte hazánkban az első Sporttörvény megalkotása (1996) óta tény. A sportjogban hagyományosan megkülönböztethetjük egyrészt a köztevékenységet szabályozó közjogi vonatkozásokat, amelyekre az jellemző, hogy a jogviszonyban részt vesz a normaalkotó, esetlegesen a támogatást folyósító állam, további közhatalmi alanyokkal (önkormányzat, államigazgatási-rendészeti szervek) Másrészt van a területnek jelentős civiljogi vetülete, amelyben az autonóm struktúrában lévő jogalanyok egymással egyenlők, egyenjogúak és mellérendeltek, a személyi és vagyoni jogviszonyok körében bonyolítják a tömegsport és a versenysport gyakorlását, rendezvényeit, teremtik meg ezek feltételeit, és néznek szembe a személyiségvédelmi szerződési jogi, ezen belül szerződés létrehozási- és megszűnési, szerződésszegési és biztosítási konfliktusok potenciális felmerülésével.

2. A kodifikációs munkálatokban is részt vevő hazai jogászok egy része szerint sem a szabályozás tárgya, sem tartalma, sem módszere nem rendelkezik olyan különleges és csak a sportjogra jellemző ismérvekkel, ami által sui generis jogágként kezelhetnénk a sportjogot. Ugyanakkor a sportjog szabályozási rendszere rendkívül változatos képet mutat, megtalálhatóak benne közjogi és magánjogi elemek egyaránt, számos speciális, csak rá jellemző jegyet is felmutat. Közjogi jellegűek az alkotmányossági szabályok (maga a sport lényegéhez tartozó önszerveződés, egyesülési joggal kapcsolatos szabályozás), az állami sportigazgatás szervezetrendszerét-, a sportfinanszírozást-, a sporttevékenységhez fűződő adókedvezmények rendszerét szabályozó jogalkotás, a büntető- és szabálysértési tényállások (dopping, sport huliganizmus, eredmények manipulálása). Magánjogi, polgári jogi eszközök dominálnak nem csak az amatőr sportolói jogviszonyokban, de különösen a kereskedelmi-, reklám- és arculat-átviteli szerződésekben, a versenyjogi és kártérítési/felelősségi szabályokban. A hivatásos sporttevékenység ma lényegében a munkajog és a polgári jog által szabályozott módon

folyhat. A sportbeli normák között egyaránt jelen vannak a kógens és diszpozitív jellegűek, és nagyon gyakori a keretjellegű szabályozás (úgy az állami, mint a „közttestületi-szövetségi” jogalkotás szívesen él ezzel az eszközzel, teret adva a szabályzati „normaalkotásnak” és a törvényben meghatározott mozgástéren belül).

A rendszerbeli elhelyezési vitában különböző álláspontok születtek honi sportjogászaink között: míg Nemes András a sportjog elkülönült léte, önálló jogággá válása mellett érvelt, addig Kolláth György igyekezett e nézetet cáfolni. Sárközy Tamás egyfajta szintézisként a sportjogot (hangsúlyozottan csak az állami jogalkotást tekintve annak) vegyes szakjognak titulálta, kifejezve ezzel azt, hogy több jogág elemei fellelhetők benne, de nem mutat fel olyan lényeges egyedi elemeket, amely önálló jogági rangra emelné. A külhoni irodalomban Klaus Vieweg ezt a jelenséget „keresztmetszet-anyagként” határozza meg, amelyről egyrészt megjegyzi, hogy a „keresztmetszet-anyagok elbűvölőek”, ugyanakkor munkája későbbi részében, már kevésbé hízelgően a sportjogot „kifejezetten komplex, toldozott-foldozott szabályhalmaz”-ként aposztrofálja. Az önszabályozás során megalkotott szabályzatok időben megelőzték az állami sportjogot. Ma már az „állami” jogszabály teszi lehetővé és részben kötelezővé a szövetségek számára a működési kört kitöltő szabályzatok megalkotását, így a szabályzatalkotási felhatalmazás hierarchiába illeszkedő. [A „Sporttörvény” szerint a szakszövetségeknek kötelező versenyszabályzatot, igazolási és átigazolási szabályzatot, valamint sportfegyelmi szabályzatot alkotniuk.]

A konklúzió tehát az lehet, hogy a sportjog köztes karakterű, azaz részben civiljogi, részben közjogi alapállású, keresztülfekvő jogág, azonban a viszonylagos specialitások, a sokszínűség mellett a rendkívüli társadalmi érdeklődés alapozza meg a szakjogi státuszát.

3. Az állami elismerés a normaalkotás mellett az állam (az ügyészség révén) törvényességi felügyeletet gyakorol a szakszövetségek és sportszövetségek működése felett. A sporttörvény alapján lehetőség van arra, hogy a szabályzatok alkalmazása során keletkezett jogvitákkal állami vagy választott bírósághoz forduljanak a felek, végezetül a bírói gyakorlatban közvetlenül hivatkoznak a szövetségi szabályzatokra. A jogi lét fontos ismérve tehát a normák érvényesülése (végrehajthatósága és

végrehajtása), amely a sport világában immár egyértelműen megvalósul. Míg egy-egy nemzetállami jogszabály csak az adott ország területén belül hatályosul, addig a sport civil szabályai általában, nem hogy nemzeteket átívelőek, hanem világméretűek, több száz millió természetes és jogi személy engedelmeskedik nekik.

A szabályokat a nemzetközi egyezményekben elismert módon a nemzetközi szövetségek alkotják (pl. FIFA), amelyet a tagországok „befogadtak”, azaz csatlakoznak hozzá, és az egyes nemzetállamok belső jogának részévé válnak (Nemzetközi alkalmazása során érvényesülnek a nemzetközi magánjog kollíziós szabályai.)

4. A sportolói pályafutás végessége, rövid időtartama, valamint a versenyrendszerekben való részvétel anyagiakban és erkölcsi elismerésben mérhető igénye sajátos kiegyezést szül. A sportszervezetek gyakran alávetik magukat a sportszövetségek és a sport választott bíróságok jogvita-rendezési eljárásának, és sok esetben lemondanak az állami bírósághoz fordulás jogáról, ezzel részben arról is, hogy igazságukat állami kényszerrel érvényesítsék. A sportszövetségi normák esetében klasszikus értelemben vett jogalkotásról nem lehet szó, hiszen nem jogalkotási hatáskörrel rendelkező szervek hozzák létre őket (az, hogy a sporttörvény lehetőséget ad a szövetségeknek szabályzatok alkotására nem minősül jogalkotásra vonatkozó felhatalmazásnak), és a szövetségek nem bocsáthatnak ki formális értelemben vett jogszabályokat (pl.: rendelet). Az Alaptörvény is egyértelműen rögzíti, hogy.... „Általánosan kötelező magatartási szabályt az Alaptörvényben megjelölt, jogalkotó hatáskörrel rendelkező szerv által megalkotott, a hivatalos lapban kihirdetett jogszabály állapíthat meg.” Ugyanakkor a sportszövetségek sajátos szankciói (pl.: kizárás, eltiltás) általában képesek a megfelelő (sportbeli) rend fenntartására és az érdekérvényesítésre.

5. A közjogi vonatkozások tárgyalása során az alkotmányjoggal való kapcsolódási pontok feltárása során a kiindulópontot a Sporttörvény preambuluma adta meg: Magyarország állampolgárait megilleti a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való alkotmányos jog. A nemzet közössége a test művelését, a sportot, a

nemzet alapértékének, kívánatos célnak tekinti. A nemzet értékei között tartja számon a sport által elért eredményeket, és elismeri a sport egyént és közösséget erősítő értékeit. A sport legelőbb is a lelki egészség alapja, amely hozzátartozik az egészséges nemzet, az egészségét megőrizni akaró polgár értékrendjéhez. A sport a közjó része.

A sportolás sajátos úgynevezett harmadik generációs kulturális állampolgári alapjoggá vált. A sportegyesületek létrehozása is alkotmányos alapokon nyugszik, éppen ezért tárgyaltam ezt a kérdéskört, a sport és az alapjogok kapcsolatát. Az Alaptörvény már nevesíti a sport és a testedzés támogatását. A testi-lelki egészség sportolás nélkül aligha valósítható meg. A lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jog kimondásával az Alaptörvény a testmozgást az egészség megőrzése, helyreállítása, valamint az életminőség szempontjából, átfogóan közelíti meg, kimondva, hogy az államnak vállalt feladata a szükséges feltételeket ehhez megteremteni, azaz biztosítani a rendszeres testedzést.

6. A következő fejezetben a sportigazgatás fejlődési irányait tekintetem át, úgy, mint: a sportközigazgatás történeti fejlődése, a sport közigazgatási rendszerének kialakulása, az állami és önkormányzati igazgatás szervezetrendszere, kormányzati hatáskörök és helyi önkormányzatok feladatai.

Megállapítható, hogy Magyarországon 15 nagy szakmai feladatcsoport köré csoportosulnak az állam sportfeladatai. A szakmai feladatcsoportok alapvetően a sport nagy szegmenseihez kötődnek. Ezekhez önálló feladatcsoportokként az élősporthoz kapcsolódó önálló funkcionális területekként kapcsolódik a központi és helyi szintű, kormányzati és nem-kormányzati alapokon

- nyugvó sportigazgatás rendszere;
- a sportingatlan- és infrastruktúra területe;
- a sporttudomány;
- sportegészségügy;
- doppingellenes küzdelem területei;
- a képviseleti, diplomáciai feladatcsoport;
- a sport kommunikációjával kapcsolatos feladatcsoport;
- a sport támogatása, finanszírozási rendszere.

A megszületett jogi normák több mint 130 állami sportfeladat ellátását rögzítik normatív, jogszabályi előírás Magyarországon. A feladatok ellátására jellemző, hogy a sport szervezéséhez, a sportolás feltételeinek megteremtéséhez, biztosításához szükséges funkcionális jellegű feladatcsoportok döntő többségét jelenleg az állami szervezetrendszer látja el, illetve biztosítja. Az élősport egyes nagy szegmenseinek működéséhez kapcsolódó feladatokat ugyanakkor a nem-kormányzati szervezetrendszer szintjein tevékenykedő szervezetek, továbbá a helyi önkormányzati szervezetrendszer végzi. Külön foglalkozni szükséges a jövőben az állami-önkormányzati sportfeladatok megosztásának rendszerével, a sportigazgatási és sportszakmai feladatkörök telepítésének helyi szintjeivel. Arra a következtetésre jutottam, hogy a helyi sport-szakigazgatás szervezet- és feladatrendszereinek újjáépítését a feladatok ilyen szempontú felülvizsgálata és a finanszírozási lehetőségek újragondolása mellett szükséges elvégezni.

7. A XX. században a labdarúgás vált a csapatsportok közül azzá a sportággá, amely esetében fokozatosan jellemzővé vált a szurkolói rendbontás. A XX. század második felében a sportklubok és a szurkolók közötti ellenségeskedés a sportpályákon egyre intenzívebben jelent meg. Átfogó jelentés is készült (1989-ben Angliában) a sportrendezvények biztonsága érdekében szükséges változtatásokról, mely azóta is meghatározó eleme a rendezvénybiztosításnak.

Hazánkban a Sporttörvény, a Szabálysértésekről szóló törvény és a Büntető Törvénykönyv ad iránymutatást a témában.

a) A Büntető Törvénykönyvről 2012. január 1-től, új szankcióként beiktatta a sportrendezvények látogatásától való eltiltást a büntetések közé. Az elzárás mellett ez a másik olyan büntetés, amelynek „szabálysértési hagyományai” már vannak. A büntetés a sporthuliganizmus elleni megfelelő fellépés jegyében született és felfogható a kitiltás sajátos formájaként is. A különbség nyilvánvaló: a tartózkodás lehetőségének megvonása nem egy állandó közigazgatási egységhez, hanem sportrendezvények idejére, azok lebonyolításának helyszínéhez kötődik.

A kitiltásra okot adó bűncselekmény folyamatos is lehet, de már egyetlen, a sportrendezvényvel összefüggésbe hozható elkövetési magatartás megalapozhatja a büntetés alkalmazását.

A korlátozás a sportrendezvény lebonyolításának helyszínére és idejére szól, ami helyes értelmezés szerint hosszabb időt jelent, mint az adott versenyszám ideje, az adott létesítmény nézők számára történő megnyitásától kezdődik és addig tart, amíg a rendezvény helyszínét a nézők el nem hagyják. Ez a büntetés csak megfelelő beléptető-rendszer mellett, gyors és pontos regisztráció esetén lehet hatékony.

b) A sportrendezvények biztosításánál a Sporttörvény a rendező feladatává tette a biztosítási feladatok végrehajtását. Ezzel a szolgáltató jellegű biztonságra helyeződött a hangsúly. A rendezvénybiztosítás feladata, a speciális kockázati tényezők, a rendbontások, rendzavarások kezelése, annak tipikus megjelenési formái és európai vonatkozások áttekintése során arra a következtetésre jutottam, hogy összességében az elmúlt években lényegesen javult a sportrendezvények biztonsági helyzete, a technikai feltételeket illetően mindenképpen, főként annak is köszönhetően, hogy a szankcionálás nem csak a rendezvényt látogató szurkolókat érinti, hanem vonatkozik a rendezvény szervezőre (a gazdasági társaságként működő sportklubokra) is.

c) A sportesemény korlátozottan nyilvános esemény: csak ellenérték fejében lehet a rendezvényen nézőként részt venni, azaz a sporteseményt, -versenyt, -mérkőzést megtekintheti. A nézőnek tehát belépőjegyet kell váltania. Ilyen értelemben a sportesemény hasonló helyzetben van a moziban történő film-megtekintéssel, a színházi előadással, a koncerttel stb.: a rendező belépődíj fejében biztosítja egy kulturális vagy sportesemény megtekintését, azon nézőként való részvételt.

A sportesemény megtekintése lényegében szerződéskötéssel történik. A néző üzleti alapon kerül a sporteseményre, közte és a sportesemény-szervező között sajátos szerződési viszony jön létre. Az első tervezetekkel szemben a sporttörvények mellőzték a „szurkolói szerződés” kifejezett intézményesítését, de a 2000. évi Sporttörvény mondhatni egy ilyen szerződés tartalmi elemeit határolja körül. A sportesemény nézője olyan státuszban van, mint egy színházi előadás nézője. A néző, amikor belépőjegyet vesz, ráutaló magatartással olyan „szerződést” hoz létre a

sportesemény szervezőjével, amely tartalmazza a viselkedési normákat, ezen belül számos tilalmat is (pl.: pirotechnikai eszközök bevitel). Ahogy az élsport üzleti jelentősége egyre növekszik, a szurkolói szerződésben növekednek a vállalkozási elemek is.

d) 2013. július 1-től hatályos a Sporttörvényben, hogy a szervező a résztvevők egyedi azonosítására alkalmas biztonsági beléptetési és ellenőrző rendszert alkalmazhat, a labdarúgás sportág tekintetében a kiemelt biztonsági kockázatú sportrendezvény és a fokozott biztonsági kockázatú sportrendezvény esetében beléptető rendszert kell alkalmazni. A rendező a beléptetés során jogosult a résztvevők személyazonosságát ellenőrizni, azaz a személyiségi jogsértés azért nem áll fenn, mert abba a néző a szerződéskötéskor beleegyezett.

8. A sportolói jogviszony szabályozásának külön fejezetet szenteltem. A Bosman-precedens az első lépés volt abban a folyamatban, amely az európai sportban a munkavállalók szabad mozgása alapelv kikristályosodásához vezetett. Azt mondja ki, hogy a profi sportolók jogi szempontból azonos elbírálásban részesülnek a többi munkavállalóval, és ugyanazok a – főként EU – szabályok vonatkoznak rájuk, mint például az asztalosokra, orvosokra vagy éppen targoncakezelőkre, azaz: szakmai megkötések, feltételek lehetnek, de csak olyanok, amely az adott tagállam nemzeti joga mindenkire nézve kötelezően előír, mindenféle megkülönböztetés nélkül.

A munkavállaló fogalma felöleli a fogadó országban

- ténylegesen foglalkoztatottakat,
- álláskeresőket,
- azon munkanélkülieket, akik munkaképesek és korábban dolgoztak,
- nyugdíjasokat, valamint
- az olyan munkaképtelen személyeket, akik a fogadó országban szerzett foglalkoztatási betegség, illetve munkahelyi baleset miatt nem tudnak többé munkát vállalni.

A Bosman ügy egyik következménye, hogy szabaddá vált a munkaerőáramlás a labdarúgásban. A Bosman-ítéletnek továbbá jelentős visszhangja volt: a határozat előírta az EU-tagállamok számára az EU-joggal össze nem egyeztethető sportszövetségi szabályozások eltörlését, amelyek a külföldre történő átigazolási összeg megfizetését tette kötelezővé olyan sportolók esetében, akik szerződésük lejárta után az egyik EU-országból a másikba igazoltak át.

9. A dopping által megfertőződött sportvilágban a doppingellenes küzdelem alapelve a folyamatos ellenőrzés, és a szigorú, elsősorban a versenyzői pályát veszélyeztető büntetés. A büntetőjog végső eszköz, a sportfegyelmi eljárás vált az elsődlegessé.

Óriási feladat és felelősség hárul a doppingellenes szervezetekre. Megállapítható, hogy a dobószámok, a kerékpár, a súlyemelés, a rövidtávú futás, a sífutás közismerten élenjáró doppingolt versenysportágak. Ugyanakkor nem jellemzően fordul elő a tiltott szer pl. a szinkronúszóknál, a szertornában, a ritmikus sportgimnasztikában. A sportorvoslás egyik feladata lenne, hogy olyan módszereket találjon, amelyek megcáfolják a mondást: " a ma élsportolója a holnap rokkantja". Lehet dopping nélkül sikeres egy sportoló, de ahhoz az edzők által ellenőrzött, komplex életmód szükséges. Akár a versenysport esélyegyenlőséget, akár a szabadidős sportolás tisztaságát tekintjük célnak, kijelenthető: nem csupán az erkölcsi tisztaság, a fair play sértetlensége, hanem a sportoló egészsége, esetleg értéke a tét.

10. Az értekezésem legnagyobb része a magánjogi vonatkozásokat kutatja. A kiindulópontom az volt, hogy meghatározzak egy általános sportoló-fogalmat. A legfontosabbnak tűnő kategorizálás, a szabadidős sportoló, az amatőr sportoló, a versenyszerűen sportoló és a hivatásos sportoló megkülönböztetése.

Részletesen tárgyaltam a játékos ügynök, mint közreműködő, a sportszakember, az amatőr és a hivatásos sportolói szerződés szabályait. Érdekesség, hogy a FIFA nem ismeri az amatőr szerződés fogalmát.

A sportszervezetek jogállása jogszabályi háttérének és típusainak tisztázására egy külön fejezetet szenteltem.

11. A sporttevékenység több vonatkozásban sajátos sérülésveszélyes jelleget hordoz. A sport rizikófaktora jogi értelemben az elháríthatatlanság problémáját vetik fel. Az objektív felelősség egyik alapvető esetcsoportja a veszélyes üzemi felelősség, amely gyakran kerül szóba a sporttevékenység során. A technika fejlődésével fokozatosan bővül a veszélyes üzemek köre is. E miatt a sport civiljogának egyik egyre növekvő jelentőségű területe a sportbiztosítás. A versenyengedélyhez ugyan kötelező egy úgynevezett alapbiztosítás megkötése a sportolók számára, de ez közel sem biztos, hogy megfelelő védelmet nyújt számukra.

Célszerű lenne, ha az érdekeltek- legyen az nemzeti szövetség, klub, vagy a játékos- lényegesen nagyobb figyelmet és anyagi forrást fordítanának a biztosításokra, hogy az esetlegesen bekövetkező károk enyhítése, vagy a versenyző sportkarrierjének végét jelentő sérülés utáni egzisztenciája megoldott legyen. Valamennyi sportoló – különös tekintettel a hivatásosakra - az egész életét befolyásoló balesetekkel néz szembe. Nem mindegy, hogy milyen gyorsan, milyen százalékban és milyen anyagi veszteséggel éli túl. A magyar orvosi ellátás, biztosítói szolgáltatás és a sportolók karrierje utáni megélhetési lehetőségek mind-mind messze elmaradnak az európai átlag mögött. Olimpikonjaink csak az olimpiához közeledvén élvezhetnek olyan gondoskodást, amely folyamatosan megilletné őket. A sérült, vagy súlyosan sérült sportolók pedig karrierjük megszűntével semmilyen kártérítést nem kapnak- vagy csak minimálisat- civil életük kezdetén a biztosítási szerződés hiánya, vagy a biztosítások területén fellelhető hiányosságok miatt. Válogatott sportolóink az ország érdekeit is képviselik, tehát a közös érdek diktálja, hogy minden eszköz felhasználásával, sürgősen meg kell oldani azt az égető problémát, amelynek megoldási javaslatai- ahogyan a jelen munkában is bemutatásra került- figyelembe veszik mind a munkáltató klub, mind a munkavállaló sportoló, mind a nemzet (állam) érdekeit az esetleges károk telepítése nélkül. A végleges megoldást véleményem szerint egy olyan biztosítási termék nyújtaná, amely egész életében teljes védelmet biztosítana az ún. befektetéssel kombinált életbiztosítás útján. Ez a kérdés ma megoldatlan a magyar sport világában.

12. A sportolót ugyanúgy megilletik, illetve terhelik az Mt-ben lefektetett jogok, kötelezettségek, mint a „hagyományos” munkavállalót, annak ellenére, hogy a

hivatásos sportoló munkavégzése olyan tevékenységben áll, amit az emberek többsége szórakozásnak tekint. Éppen ez jelenti a specialitást: hogy a játékos a sporttevékenységet élethivatásszerűen műveli, ez az ő, mint sport-munkavállaló munkavégzési kötelezettsége, ennek keretében játszik; vagyis nem csupán kedvtelésből – persze a profi játékos is tekintheti hobbinak, szórakozásnak a munkáját – hanem a munka irányításával megbízott utasításai alapján-

A munkaviszony alapján a sportoló munkavállaló – egy szabadidő-sportolóval ellentétben – nem maga határozza meg, hogy milyen módszerekkel, milyen időkeretben végzi edzésprogramját; ezekről a kérdésekről nem ő dönt, hanem a sportszerződésben rögzítetteknek megfelelően kell saját munkaerejét (sportolását), más részére teljesítenie, biztosítania.

A sportszerződések atipikus szerződések. A sportszerződések egyik jellemzője az úgynevezett „kettős szerződések” meghatározása. Az ezredfordulón fennálló gyakorlat szerint ugyanis a hivatásos sportolók, mint egyéni vállalkozók kötöttek szerződést a klubokkal, melyek polgári jogi szerződések voltak, geyaránt tartalmazva munkavégzési és egyéb (arculatátviteli) jelleget. Ezek a szerződések tehát nem munkaszerződések voltak, kevésbé fűződtek hozzájuk a munkajog erős, munkavállalót védő garanciái, és a sportági szakszövetségi szankciók (kizárás, eltiltás) pedig hiányoznak, büntetőjogi jogsértés pedig nincs.

A kettős szerződések megkötésével lényegében a felek olyan polgári jogi szerződést kötnek, amellyel munkaszerződést lepleznek. Ez látszólag nem jogszerűtlen, de fokozottan fennáll a semmis szerződések (különösen a színlelt szerződések) és ezen túl alapelvi szinten a joggal való visszaélés veszélye.

A hatályos jogban a sportról szóló 2004. évi I. törvény megfogalmazza, hogy a hivatásos sportoló a sportvállalkozással kötött munkaszerződés vagy megbízási szerződés alapján fejt ki sporttevékenységét, feltéve, hogy a megbízási díj a számvitelről szóló törvény alapján bérköltségként kerül kifizetésre.

A sportolók munkaszerződésében legtöbbször személyi alapbérként a mindenkori minimálbér került megállapításra, amelynek célja nyilvánvalóan a sportszervezeteket terhelő járulékos bérköltségek minimalizálása, amely a sportszervezetek részéről- az egész magyar sportra, főként a labdarúgásra jellemző súlyos forráshiányra tekintettel- gazdaságilag indokolt törekvésnek mondható. Ugyanakkor legalábbis elgondolkodtató, hogy a labdarúgók tényleges jövedelmük döntő hányadát (átlagosan 75-80 %-át) a polgári jogi jogviszony keretében kapták meg, amely az igényérvényesítést érintően nem kívánatos következményeket vonnak maguk után.

A szerződést formailag nem a sportszervezet, hanem egy „külsős” cég köti a játékosal, amelynek következtében az esetleges szerződésszegés miatti eljárásra, illetve a szerződésszegő fél bármilyen formában történő szankcionálására a Magyar Labdarúgó Szövetségnek (illetve semmilyen, sporton belüli vitarendezési fórumnak) nincs hatásköre. A szerződések többsége a számlák kiegyenlítésének feltételeként írja elő az úgynevezett teljesítésigazolás meglétét, amelynek kiadásáról a játékosal szerződő cég („a megbízó”) saját hatáskörében dönt, azaz adott esetben elvileg akár meg is tagadhatja a teljesítésigazolás aláírását, ez pedig gyakorlatilag lehetetlenné teszi az igényérvényesítést. A munkaszerződésből eredő pénzügyi illetve egyéb vitákra tehát az MLSZ-nek van hatásköre, de ez a tényleges igényérvényesítést illetően nem elegendő.

Természetesen hamis megoldás, hogy a sportszerződések helyett a teljes futballtársadalom érdekében csak arculat-átviteli szerződéseket köt, azt azonban már semmi nem indokolja, hogy a meghatározó arculati értéket képviselő játékosokkal egy bizonyos nagyságrend felett ne kössenek optimálisan adózó marketingszerződéseket maguk a klubok. Minél kisebb az állami teher, annál több pénz fordítható magára a játékosra, ami növeli a klub versenyképességét. Jól átgondolt struktúrákat kell tehát felépíteni, ehhez viszont először stabil, jól felépített jogszabályi környezetre lenne szükség. Az átláthatóság és a pénzek „asztal fölé kerülése” tehát csak részben jogcím függvénye, az adófizetési teher viszont annál inkább az. Újra kell a hivatásos sportjogviszonyt szabályozó sporttörvényi rendelkezéseket meghatározni abból a szempontból is, hogy az image pénzek kifizetésére a sportszervezettől elkülönülő

gazdasági társaságokat kell (lehet) létrehozniuk, amely egyébként további gazdasági, könyvviteli nehézségekkel, az adminisztráció felesleges megkettőzésével jár együtt. A sporttevékenységre irányuló sportjogviszonyt és az esetlegesen ezt kiegészítő arculati jogok felhasználását szabályozó szerződést egyetlen, áttekinthető és egyértelmű sportszerződésben össze lehet foglalni még akkor is, ha a sportoló az image jogait harmadik személy gazdasági társaság útján hasznosítja, ha a színlelt szerződés polgári jogi jogkövetkezményeit következetesen alkalmazzuk a jövőben (vö.: Ptk. 6:92.§, 6:108.§).

Sok esetben megkötésre kerül egy keretszerződés, ami a szerződéses kapcsolatokat egészben átfogja. A keretszerződést sok esetben hibásan előszerződésnek tekintik. A keretszerződésben a felek utalnak más szerződésekre is, amiből jellemzően az egyik egy megbízási szerződés, ami ténylegesen a tevékenység ellátására szól. Minden sportágban a sportági szakszövetségekhez általában csak egy szerződést nyújtanak be, ez többnyire a megbízási szerződés. Ezeknél a jogviszonyoknál jogvita esetén nehéz megítélni, hogy a jogvitát melyik kötelmi helyzet alapján ítéljük meg: a keretszerződés teljes tartalmi terjedelme alapján, vagy csak a megbízási szerződés alapján.

A sportolót ugyanúgy megilletik, illetve terhelik az Mt-ben lefektetett jogok, kötelezettségek, mint a „hagyományos” munkavállalót, annak ellenére, hogy a hivatásos sportoló munkavégzése olyan tevékenységben áll, amit az emberek többsége „kívülről” szórakozásnak tekint. Éppen ez jelenti a specialitást: a játékos a sporttevékenységet élethivatásszerűen műveli, ez az ő, mint sport-munkavállaló munkavégzési kötelezettsége, ennek keretében játszik; vagyis nem csupán kedvtelésből – hanem a munka irányításával megbízott utasításai alapján – persze a profi játékos is tekintheti hobbinak, szórakozásnak a hivatásszerűen végzett munkáját.

Számos eltérés található a Munka Törvénykönyvétől a szerződésekben főként a munkaidő és a szabadidő tartalmi korlátai vonatkozásában (tartózkodási hely, étkezés, alkohol stb.). Többek között a sportoló bére is egy közérdeklődésre számot tartó kérdés, amelyek nyilvánossága legalábbis vitatható. A munkavállaló munkaszüneti napokon is rendszeresen foglalkoztatható, napi munkaidő beosztása és a rendelkezésre

állási kötelezettsége fokozott, a családi élete háttérbe szorul, nota bene még a szexuális életében is korlátozás alá eshet.

A fizetések nyilvánossága kérdésében van, ahol a részben korlátozott információadás kötelező. Az úgynevezett fizetési sapka Amerikában használatos módszer. Ez azt jelenti, hogy a játékosok összfizetése egy csapaton belül nem haladhat meg bizonyos összeget. Ezt a „sapkát” egy bonyolult formula alapján számolják ki, mely az előző évi bevételeken alapul. Ennek a megoldásnak az USA-ban hagyományai vannak, és jól bevált a legnagyobb nézettségű ágazatokban (baseball, amerikai foci, kosárlabda, jégkorong). Ha nem publikus a sport fizetés mértéke, akkor az esélyegyenlőséget szolgáló, logikus szabály betartása ellenőrizhetetlen.

A hatályos Sporttörvényünk tartalmaz már az úgynevezett fizetési sapkának megfelelő rendelkezést, mégsem élnek ezzel a lehetőséggel a sportszövetségek. Mert ez az intézmény a felek szerződési szabadságát korlátozná. Azért van szükség a fizetési sapka intézményére, mert növelné a klubok esélyegyenlőségét és fékezve lenne a felelőtlen gazdálkodás a kluboknál és ez által megoldódhatna a magyar sport (labdarúgás) egyik legnagyobb problémája (sok esetben a bajnoki évad második felében a klubok egyszerűen fizetéképtelenné válnak).

13. A kereskedelmi, a vagyoni értékű jogok tárgyalásának egy hosszú, de még mindig nem kellően részletes fejezetet szenteltem. Már az ókorban is kapcsolatban volt a versenysport a gazdasággal (fogadások). Később a XIX. század közepéig, az újkorban azonban, inkább szinte csak hobbisport létezett.

A XX. század közepétől a fogyasztói szokások átalakultak, a televízió megjelenése forradalmasította a sportot és vele a marketingelemeket. A közvetítési jogok felértékelődtek, az eseményszervezés jövedelmezővé vált. A valamikor szinte tisztán szórakozásból üzött sport „felső rétege”, az élsport és abból is elsősorban az ún. látványsportágak, egyre jobban üzletté válnak, szoros összefüggésben a média-business-szel. Ez pedig azzal járt, hogy a valamikor szinte tisztán sportigazgatás közjogából álló sportjog gazdagodott civiljogi elemekkel, elsősorban pedig a

kereskedelmi szerződésekkel. A kereskedelmi szerződések szabályozása keretében jelentős szerephez jutottak a vagyoni értékű jogok a sporttörvényben is. A vagyoni értékű jog a sportolót és/vagy a sportszervezetet és a sportszövetséget illeti meg, az erre irányuló szerződésen alapuló jogviszony szerint. A jogi személy rendelkezhet úgy is, hogy a tagjait megillető egyes vagyoni értékű jogokat meghatározott időre magához vonja. Ilyen esetben a szövetség a jogosult részére előre meghatározott, a jog piaci értékével arányos ellenértéket köteles fizetni.

A gazdaság és a kereskedelem változásai magával hozták a sport átértékelését. A sportversenyek világméretű közvetítése előidézte a közvetítések engedélyezésének önálló joggá, vagyoni értékű joggá válását. A sportágak között nemzetközi viszonylatban a futball élvez elsőbbséget. A sport kereskedelmi jellege szinte olyan jelentőséggel bír, mint maga sport.

A sporttörvény külön fejezetben rendelkezik a kereskedelmi szerződésekről: szponzorálási szerződések, arculat-átviteli szerződések külön-külön is megilleshetnek a sportszervezetet és a sportolót is. Az „image”- szerződés alapján a felhasználó a marketingtevékenysége keretében ellenérték fejében a sportoló nevét, képmását, továbbá a sportszervezet, sportszövetség, vagy sportköztestület nevét, jelvényét, illetve a sporttevékenységgel összefüggő más eszmei javakat használ fel hirdetőtáblákon, dísz-és ajándéktárgyakon, ruházaton, más tárgyakon, valamint elektronikus úton a fogyasztói döntések befolyásolása céljából.

A hivatásos sportolók igényérvényesítési lehetőségeinek rövid ismertetése ugyancsak részben kerül kifejtésre értekezésemben.

Megnyugtatómra szánva tudományos vezetőm közvetítette azt az évszázados bölcsességet, hogy egy disszertációt befejezni sosem lehet, hanem csak abbahagyni.

Mondanivalóm van még, kutatni-elemezni való a sportjogban szinte felleltározhatatlan.

IV. A doktori értekezés témakörében írt tanulmányok jegyzéke

1. Tóth Nikolett Ágnes: A sportolói jogviszony szabályozása a Bosman-eset tükrében
In: ADVOCAT (MISKOLC):(1-4.) (2013) 18-22. o.
2. Tóth Nikolett Ágnes: A tisztességtelen verseny tilalma
In: STUDIA IURISPRUDENTIAE DOCTORANDORUM
MISKOLCIENSIUM-MISKOLCI DOKTORANDUSZOK
JOGTUDOMÁNYI TANULMÁNYAI 12: (2012) 20. tanulmány
3. Tóth Nikolett Ágnes: A szabad munkavállalás az EU sportjogában
In: STUDIA IURISPRUDENTIAE DOCTORANDORUM
MISKOLCIENSIUM-MISKOLCI DOKTORANDUSZOK JOGTUDOMÁNYI
TANULMÁNYAI 11: (2012) 18. tanulmány
4. Tóth Nikolett Ágnes: A biztonságos sporttevékenység folytatásának záloga
In: ADVOCAT (MISKOLC) 1-4.: (2012) 32-36.o.
5. Sportbiztosítás
In: MISKOLCI EGYETEM Állam- és Jogtudományi Kar Szekciókiadvány:
(2011)181-185. o.
6. A sportrendezvények biztosítása az antik Róma sportjogában a hatályos hazai szabályrendszer figyelembevételével
In: PUBLICATIONES UNIVERSITATIS MISKOLCIENSIS SERIES
JURIDICA ET POLITICA XXIX.:(1.) (2011) 153-166. o.
7. Tóth Nikolett Ágnes: Kereskedelmi szerződések a sportban- szponzoráció, arculátávitel

In: GAZDASÁG ÉS JOG 22: (2014) 14-20. o.

8. Tóth Nikolett Ágnes: Az alkotmányos alapjogok és a sportjog kapcsolata

In: ADVOCAT (MISKOLC) 1-2.: (2014) 17-21.o.

9. Tóth Nikolett Ágnes: A sportszerződések hazai jogszabályi háttere, különös tekintettel a labdarúgókra

In: MAGYAR JOG

(kézirat- várható megjelenés: 2015.)